

ROZWÓJ NAUK OGRODNICZYCH W SKIERNIEWICACH

THE DEVELOPMENT OF HORTICULTURAL SCIENCES IN SKIERNIEWICE

Franciszek Adamicki

Emerytowany Profesor Instytutu Ogrodnictwa
ul. Konstytucji 3 Maja 1/3, 96-100 Skierniewice
e-mail: fadam@poczta.neostrada.pl

Pałac Prymasowski w Skierniewicach – siedziba Instytutu Ogrodnictwa
(siedziba Instytutu Warzywnictwa im. E. Chroboczka w latach 1964–2010)

Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego

Skierniewice ponad 100 lat temu weszły na drogę, która dziś pozwala promować miasto jako stolicę nauk ogrodniczych. Tuż po odzyskaniu przez Polskę niepodległości administratorem skierniewickich gruntów (tzw. folwarku) oraz Osady Pałacowej z Pałacem Prymasowskim została Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego (SGGW) w Warszawie. To ważne dla Skierniewic wydarzenie, zrealizowane na mocy ustawy Ministra Rolnictwa i Dóbr Państwowych z dnia 28 maja 1919 roku, poprzedziły długotrwałe starania pierwszego rektora SGGW – prof. dr. Józefa Mikułowskiego-Pomorskiego. W wyniku tej rządowej decyzji SGGW dysponowało w Skierniewicach powierzchnią 276,7 ha do wykorzystania jako teren naukowo-doświadczalny. Kilku profesorów tej uczelni zamieszkało w Skierniewicach z racji trudności lokalowych w Warszawie. Już wówczas Skierniewice były ważnym ośrodkiem prac badawczych w dziedzinie produkcji roślinnej, choć infrastruktura pozostawiała wiele do życzenia. Według wspomnień prof. Emila Chroboczka w 1920 roku Pałac Prymasowski był bardzo zdewastowany.

1 stycznia 1922 r. utworzono w Skierniewicach Zakład Uprawy i Hodowli Warzyw, którego kierownikiem został dr Feliks Kotowski. Warto odnotować, że w latach 1922–1924 w Zakładzie Uprawy i Hodowli Warzyw pracowały tylko 4 osoby, w tym trzech pracowników naukowych. W 1922 roku założono doświadczenie z nawożeniem mineralnym, organicznym oraz zróżnicowanym płodozmianem dla roślin warzywnych. Doświadczenie to, unikalne w skali europejskiej, kontynuowane jest do dzisiaj w Instytucie Ogródnictwa, choć w nieco zmienionej formie.

Prof. dr F. Kotowski studiował nauki przyrodnicze na Wydziale Filozoficznym Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie, gdzie był uczniem prof. dr. Emila Godlewskiego oraz prof. dr. Mariana Raciborskiego. Również na Uniwersytecie Jagiellońskim 6 marca 1919 r. obronił pracę doktorską „Wpływ wysokich dawek saletry chilijskiej na rozwój buraków pastewnych”, uzyskując stopień doktora filozofii. Podstawą habilitacji dr. F. Kotowskiego była rozprawa „Badania nad kwitnieniem i owocowaniem grochu” przeprowadzona w 1923 roku w Studium Rolniczym Uniwersytetu Jagiellońskiego. Po habilitacji został zatrudniony na stanowisku profesora nadzwyczajnego SGGW w Warszawie, a w lutym 1929 r. mianowany na stanowisko profesora zwyczajnego.

W latach 1926–1927 prof. dr F. Kotowski przebywał w USA, gdzie odbył 9-miesięczny staż naukowy na Wydziale Warzywnictwa Uniwersytetu Kalifornijskiego w Davis oraz uczestniczył w międzynarodowych kongresach i konferencjach naukowych. Do kraju wrócił przez Japonię, Chiny, Ceylon, Indie, Egipt, Turcję i Rumunię, wizytując ogrodnicze placówki naukowe. W Polsce oprócz pracy naukowej i dydaktycznej dużo uwagi poświęcił doświadczalnictwu ogrodniczemu. Na Powszechnej Wystawie Krajowej w Poznaniu w 1929 r. otrzymał dyplom honorowy za pracę nad rozwojem ogrodnictwa. Brał także aktywny udział w pracach badawczych nad nawożeniem roślin sadowniczych. Niespodziewanie 29 lipca 1929 r. prof. F. Kotowski zmarł, mając zaledwie 34 lata. Został pochowany w Skierniewicach. Jego śmierć była wielką stratą nie tylko dla uczelni, ale także dla świata nauki, gdyż mimo młodego wieku był wybitnym naukowcem, poważanym nie tylko w Polsce, ale i na świecie. W nauce polskiej prof. dr F. Kotowski uważany jest za pioniera warzywnictwa.

Po śmierci prof. dr. F. Kotowskiego Rada Wydziału Ogrodniczego SGGW powierzyła kierowanie Zakładem Uprawy i Hodowli Warzyw prof. dr. Edmundowi Malinowskiemu, który sprawował tę funkcję do 1932 r. Prof. dr E. Malinowski był także kierownikiem utworzonego w Skierniewicach w 1920 roku Zakładu Genetyki i Hodowli Roślin.

Prof. dr E. Malinowski ukończył studia uniwersyteckie w Genewie, gdzie w 1910 r. otrzymał stopień doktora nauk przyrodniczych. Rozprawa habilitacyjna z zakresu botaniki została z sukcesem przeprowadzona na Uniwersytecie Jagiellońskim w 1918 r. Od 1919 r. pracował na stanowisku profesora nadzwyczajnego na Uniwersytecie Poznańskim, a w 1921 r. przeniósł się do Warszawy, gdzie otrzymał nominację na profesora zwyczajnego genetyki i hodowli roślin w SGGW.

W 1928 r. powstał w Skierniewicach Zakład Sadownictwa SGGW. Jego kierownikiem został profesor nadzwyczajny Włodzimierz Gorjaczkowski, absolwent Uniwersytetu Warszawskiego. Stopień doktora filozofii uzyskał na Uniwersytecie Stefana Batorego w Wilnie w roku 1924, a habilitację w SGGW w 1926 r. W 1944 roku, w pierwszych dniach powstania warszawskiego, prof. W. Gorjaczkowski wraz z wieloma profesorami Uniwersytetu Warszawskiego został rozstrzelany w zbiorowej egzekucji.

Ogromną zasługą prof. W. Gorjaczkowskiego, o kluczowym znaczeniu dla rozwoju naukowych podstaw sadownictwa w naszym kraju, było założenie w Skierniewicach Sadu Pomologicznego z bogatą kolekcją odmian drzew owocowych. Na powierzchni 18 ha zgromadzono ponad 800 odmian drzew i krzewów różnych gatunków. Sad i zorganizowany przez niego Zakład Sadownictwa z bogatą biblioteką stanowiły bazę dla utworzonego w roku 1951 Instytutu Sadownictwa. W skierniewickim Sadzie Pomologicznym prowadzono badania nad przydatnością odmian drzew i krzewów do polskich warunków, podkładkami odpornymi na mróz oraz hodowlą nowych, wartościowych odmian. Prof. W. Gorjaczkowski miał duży wkład w ocenę przydatności zagranicznych odmian roślin sadowniczych oraz opracowanie doboru nowych odmian do uprawy w kraju.

W czasie okupacji Sadem Pomologicznym opiekował się mgr Aleksander Rejman. Troszczył się o zachowanie zgromadzonej kolekcji odmian i dzikich form drzew owocowych, prowadził obserwacje nad uszkodzeniami mrozowymi po mroźnej zimie 1939/1940 oraz podjął pierwsze prace hodowlane. Po tragicznej śmierci prof. W. Gorjaczkowskiego do kwietnia 1946 r. Zakładem Sadownictwa w Skierniewicach kierował prof. dr E. Chroboczek.

Prof. dr E. Chroboczek ukończył Wydział Rolniczo-Leśny na Uniwersytecie Poznańskim. Do Skierniewic przybył 1 października 1929 r. jako stypendysta. Rozpoczął pracę nad genetyką i hodowlą pszenicy u prof. E. Malinowskiego, który powierzył mu opracowanie wyników badań nad genetyką pszenicy. Opracowanie to zostało wysoko ocenione i opublikowane w rozprawach Wydziału Matematyczno-Przyrodniczego Polskiej Akademii Umiejętności. W porozumieniu z władzami SGGW prof. E. Malinowski zaproponował E. Chroboczkowi zajęcie się badaniami i doświadczalnictwem roślin warzywnych. Była to trudna decyzja dla inż. E. Chroboczka. W jej podjęciu zapewne pomocna była perspektywa wyjazdu

na staż naukowy do Stanów Zjednoczonych. Na zaproszenie prof. Homera C. Thompsona 4 marca 1930 r. inż. E. Chroboczek wyjechał na staż do USA (Uniwersytet Cornell, Ithaca – Vegetable Crops Department). Po półtorarocznej pracy pod kierunkiem prof. Thompsona uzyskał stopień zawodowy magistra w zakresie rolnictwa (Master of Science in Agriculture) ze specjalizacją warzywnictwo. Następnie przygotował rozprawę doktorską „Studies of some ecological factors influencing seed-stalk development in beet (*Beta vulgaris* L.)” uzyskując 28 września 1932 r. stopień doktora, który został nostryfikowany 20 listopada 1934 r. przez Radę Wydziału Ogrodniczego SGGW, jako doktorat nauk ogrodniczych.

Po powrocie do kraju dr E. Chroboczek 1 listopada 1932 r. otrzymał stanowisko adiunkta, a 1 grudnia 1932 r. został zastępcą profesora warzywnictwa i kierownikiem Zakładu Uprawy i Hodowli Warzyw w Skierniewicach. W tym samym roku reaktywowano w SGGW Katedrę Warzywnictwa, której działalność zawieszono z powodu długotrwałego braku odpowiedniego kierownictwa i prof. dr. E. Chroboczkowi powierzono pełnienie funkcji kierownika Katedry i Zakładu Uprawy i Hodowli Warzyw. Profesor prowadził wykłady dla studentów z zakresu ogólnej i szczegółowej uprawy roślin warzywnych.

Pod kierunkiem dr. E. Chroboczka zmodernizowano pole doświadczalne w Skierniewicach. Wykonano ogrodzenie oraz pomieszczenia dla pracowników naukowych w Pałacu. Wybudowano pierwszą w kraju doświadczalną przechowalnię cebuli (1933 r.) oraz chłodnię typu Cooper (1935 r.) według najnowocześniejszej ówczesnie technologii opracowanej przez Madisona A. Coopera z USA. Budowa nowoczesnej chłodni była krokiem milowym w przechowalnictwie. Do schładzania i utrzymywania niskiej temperatury w komorach wykorzystywano lód pozyskiwany z okolicznych stawów i rzek. Był gromadzony w piwnicy w Osadzie Pałacowej, a następnie w formie solanki używany do schładzania komory chłodniczej. Pozwalało to przechowywać warzywa w okresie wiosennym i wczesno-letnim. Ogrodzono znajdujący się na gruntach Osady Pałacowej plac pocerkiewny i zagospodarowano na tzw. ogródek.

Na podstawie rozprawy habilitacyjnej „Badania nad uprawą i przechowaniem cebuli” dr E. Chroboczek uzyskał stopień doktora habilitowanego 9 października 1936 r., a następnie został zatrudniony 14 września 1937 r. na stanowisku profesora nadzwyczajnego.

Z inicjatywy prof. dr. E. Chroboczka wybudowano pierwszą nowoczesną szklarnię podzieloną na trzy sekcje z niezależnie regulowaną temperaturą. Wybudowano również cztery nowoczesne, dwuspadowe, ogrzewane inspekty. Pozwoliło to na zintensyfikowanie prowadzonych prac badawczych

z zakresu uprawy warzyw pod osłonami, nawożenia, nawadniania i przechowywania. Działania inwestycyjne prof. E. Chroboczka nie skończyły się tylko na tych obiektach. Po zapoznaniu się z infrastrukturą placówek naukowych w różnych krajach (m.in. Ditton Laboratory w East Malling i Low Temperature Research Station w Londynie, Wageningen w Holandii, Karlsruhe w Niemczech) rozpoczął budowę doświadczalnej chłodni wyposażonej w agregaty chłodnicze na chlorek metylu. Niestety przed wybuchem II Wojny Światowej nie udało się jej uruchomić i rozpocząć prac badawczych. Dopiero po zakończeniu wojny wybudowana chłodnia mogła być wykorzystywana do badań nad przechowywaniem warzyw. Warto podkreślić, że był to jedyny tego typu obiekt doświadczalny w kraju i nieliczny na świecie. W tej chłodni były prowadzone w latach 30. XX w. pierwsze doświadczenia nad zastosowaniem zmodyfikowanej atmosfery i to niedługo po rozpoczęciu prac przez F. Kidda i C. Westa w Anglii (Ditton Laboratory, East Malling), którzy byli prekursorami badań nad przechowywaniem owoców w kontrolowanej atmosferze.

W sierpniu 1939 r. Senat SGGW przewidując wybuch wojny zlecił prof. E. Chroboczce opiekę nad zakładami naukowymi w Skierniewicach „na wypadek odcięcia od Warszawy”. W niedzielę, 3 września 1939 r., około godz. 16.00 spadło na Osadę Pałacową kilkadziesiąt bomb kruszących. Pałac Prymasowski został zajęty 20 września przez wojska niemieckie. W czasie okupacji prof. dr E. Chroboczek starając się wypełnić polecenie Senatu SGGW chronił placówkę badawczą w Skierniewicach przed zniszczeniem. Jako kierownik Zakładu prof. dr E. Chroboczek w poczuciu dużej odpowiedzialności przyczynił się do zachowania pól doświadczalnych oraz odbudowy prawie wszystkich budynków mieszkalnych, gospodarskich i szklarni bombardowanych lub spalonych we wrześniu 1939 r. W pierwszym okresie okupacji Skierniewic władze niemieckie zwracały szczególną uwagę na polowę produkcję roślin oraz chów zwierząt gospodarskich. Chociaż okupant nie był zainteresowany działalnością naukową w zakresie ogrodnictwa, to jednak pracownicy zakładów kontynuowali prowadzenie wieloletnich doświadczeń, a także rozpoczęte tuż przed wojną prace badawcze.

W 1942 r. wszystkie zakłady naukowe w Skierniewicach zostały przejęte przez Rolniczy Zakład Doświadczalny w Puławach (Die Landwirtschaftliche Forschungs Anstalt des G.G. Puławy), odzyskując tym samym charakter placówki doświadczalnej. Dyrektorem Zakładu Doświadczalnego był prof. dr Fritz Christiansen-Weniger z Uniwersytetu we Wrocławiu.

Wkrótce po przyłączeniu zakładów naukowych do nowych struktur uruchomiono w Skierniewicach część chłodni maszynowej (6 komór chłodniczych obsługiwanych dwoma sprężarkami Borea na chlorek metylu) oraz wykonano remont szklarni i budynków, co umożliwiło prowadzenie dalszych badań.

Po Powstaniu Warszawskim dzięki odwadze i dużemu zaangażowaniu prof. E. Chroboczka Skierniewice stały się miejscem schronienia dla wielu pracowników SGGW. Dzięki temu wielu z nich uniknęło drastycznych przeżyć i tułaczki popowstaniowej. Wśród goszczących w skierniewickim Zakładzie naukowym pracowników SGGW byli m.in. profesorowie: F.K. Terlikowski, Z. Pietruszczyński, M. Górski, M. Korczewski (prorektor SGGW), F. Staff, F. Majewski, A. Żabko-Potopowicz, J. Grochowski, T. Włoszczewski, J. Grzymała, W. Niedziałkowski, E. Pijanowski i A. Maksimow. Oprócz nich w Skierniewicach znaleźli przystań profesorowie innych uczelni: F. Kowarski, Z. Moczarski, F.K. Terlikowski, E. Lipiński, S. Krzemieniewski, Z. Jakubowski, J. Supińska i M. Malarski. Całą wojnę mieszkali i pracowali w Skierniewicach prof. F. Kowarski z Akademii Sztuk Pięknych w Warszawie, profesor Z. Moczarski z Wydziału Rolniczo-Leśnego w Poznaniu, prof. E. Lipiński ze Szkoły Głównej Handlowej w Warszawie, prof. S. Krzemieniewski z Dublin (późniejszy profesor UJ w Krakowie), dr Z. Jakubowski (późniejszy rektor Akademii Medycznej w Łodzi) oraz J. Kielanowski (późniejszy profesor i członek PAN). Wszyscy mieszkańcy Osady Pałacowej poczuli się do niesienia pomocy przybyłym gościom. Jak pisze prof. E. Chroboczek „nikt z potrzebujących nie odchodził bez posiłku i noclegu”.

Gdy w 1944 r. front wojenny zbliżał się do Puław, cała administracja Zakładu Doświadczalnego wraz dyrektorem (prof. F. Christiansen-Weniger) przeniosła się do Skierniewic. Przeniesiono również część biblioteki puławskiej (ok. 50% zbioru). Nie udało się jednak uratować przed wywiezieniem do Rzeszy Niemieckiej zasobów bibliotecznych zgromadzonych w Skierniewicach. Wyjątkiem była „Encyklopedia Britannica”, którą miał w swoim pokoju prof. E. Chroboczek. Niemcy zwozili również do Skierniewic aparaturę badawczą pochodzącą z SGGW, którą następnie wywieźli. Pracownicy ze Skierniewic uratowali część aparatury, wyjmując ją ze skrzyń, a skrzynie wypełniając balastem.

Wyniki badań prowadzonych w Skierniewicach w czasie okupacji nie były publikowane na bieżąco, pomimo zachęty ze strony Niemców. Po wojnie wyniki te zostały opublikowane w czterech pracach naukowych wydanych przez Polską Akademię Umiejętności. Okupacja Skierniewic przez Niemcy zakończyła się 17 stycznia 1945 r. Dzień później odbyło się w Skierniewicach ogólne zebranie 13 profesorów SGGW pod przewodnictwem prorektora prof. Michała Korczewskiego. Głównym celem tego zebrania było omówienie aktualnej sytuacji uczelni oraz wybór rektora. Postanowiono reaktywować SGGW, a rektorem wybrany został prof. dr Marian Górski. W uznaniu zasług prof. E. Chroboczka w czasie okupacji nowo wybrany rektor powierzył mu dalszą opiekę nad placówką naukową SGGW w Skierniewicach.

W 1946 r. prof. E. Chroboczek awansował na stanowisko profesora zwyczajnego. W latach 1948–1950 pełnił obowiązki dziekana Wydziału Ogrodniczego SGGW. Podczas jego kadencji powstał Zakład Pszczelnictwa pod kierunkiem inż. A. Seegera, a następnie mgr J. Woykego, a także Zakład Zielařstwa pod kierunkiem mgr A. Wysockiej-Rumińskiej.

W latach 1944–1951 praktykami dla studentów SGGW w Skierniewicach kierował prof. E. Chroboczek. W 1952 r. rolę tę przejął prof. dr S.A. Pieniążek.

Instytut Uprawy, Nawożenia i Gleboznawstwa

Na mocy porozumienia między Ministerstwem Rolnictwa i Ministerstwem Szkolnictwa Wyższego 1 stycznia 1957 r. SGGW otrzymało obiekty na Ursynowie oraz kompleks gospodarstw położonych na obrzeżach Warszawy. Wydział Ogrodniczy w Skierniewicach został przeniesiony na Ursynów, a majątek SGGW w Skierniewicach został przekazany Instytutowi Uprawy, Nawożenia i Gleboznawstwa (IUNG) w Puławach, za wyjątkiem rolniczego pola doświadczalnego, pozostającego nadal w administrowaniu przez SGGW oraz tzw. Sobedian, wcześniej przekazanych wraz z Zakładem Genetyki Polskiej Akademii Nauk. Pracownicy Wydziału Ogrodniczego SGGW przenosząc się ze Skierniewic na Ursynów zabrali zbiory biblioteczne, liczące 1450 tomów książek, 2 500 broszur i ok. 500 tomów czasopism, a także przyrządy i aparaturę naukową. Powyższe zmiany organizacyjne spowodowały zahamowanie badań. Było to jednak korzystne dla pozostających w Skierniewicach placówek naukowych, gdyż powołany został do życia Instytut Sadownictwa, Zakład Warzywnictwa IUNG oraz Pracownia Genetyki PAN, które uzyskały znaczne tereny pod swoją działalność.

Instytut Uprawy Nawożenia i Gleboznawstwa (IUNG) 1 kwietnia 1957 r. przejął Osadę Pałacową oraz tereny Zakładu Warzywnictwa SGGW, Ogrodów i tzw. folwarku, z wyłączeniem 5 ha przylegających do Sadu Pomologicznego (działającego już od 1951 roku w strukturze Instytutu Sadownictwa). Wraz z utworzeniem Zakładu Warzywnictwa IUNG w Skierniewicach zlikwidowano placówkę warzywniczą w Puławach i przeniesiono pracowników naukowych do Skierniewic. Dyrekcja IUNG, za zgodą Ministra Szkolnictwa Wyższego, powierzyła prof. E. Chroboczkowi kierowanie Zakładem Warzywnictwa w Skierniewicach, mimo że pracował on nadal w SGGW. W ramach reorganizacji utworzono nowe pracownie, m.in.: Ekonomiki Warzywnictwa (w Warszawie), Przetwóřstwa, Hodowli Roślin, Warzywnictwa Szklarniowego, Mechanizacji Warzywnictwa, Ochrony Roślin oraz Fizjologii i Nawożenia Roślin (w Skierniewicach). Nowa struktura organizacyjna Zakładu Warzywnictwa IUNG pozwoliła na rozszerzenie zakresu badań i była etapem przygotowawczym do powołania Instytutu Warzywnictwa.

Instytut Sadownictwa

W 1938 r. mgr Szczepan A. Pieniążek po ukończeniu studiów na Wydziale Matematyczno-Przyrodniczym Uniwersytetu im. Józefa Piłsudskiego w Warszawie rozpoczął 6-tygodniową praktykę w Katedrze Sadownictwa SGGW oraz w Sadzie Pomologicznym w Skierniewicach pod opieką prof. W. Gorjaczkowskiego. Zadaniem mgr. Szczepana A. Pieniążka było zapoznanie się z sadownictwem w związku z jego planowanymi studiami w USA, na które wyjechał 15 września 1938 r. Już w 1940 r. otrzymał stopień magistra na Uniwersytecie Cornella (Ithaca), a w 1942 r., po zdaniu odpowiednich egzaminów oraz przedstawieniu rozprawy „The transpiration of apples in cold storage” (wykonanej pod kierunkiem prof. dr. R.M. Smocka), uzyskał stopień doktora. Następnie, od 15 maja 1942 do 30 kwietnia 1946 r., pracował w Katedrze Ogrodnictwa Rhode Island State College, który w 1951 r. uzyskał status uniwersytecki (University of Rhode Island). W kwietniu 1946 r. wrócił do kraju i jako profesor nadzwyczajny objął kierownictwo Katedry Sadownictwa SGGW z siedzibą w Skierniewicach, a później w Warszawie. Profesor S.A. Pieniążek był inicjatorem Ogólnopolskich Naukowych Zjazdów Sadowniczych. Pierwszy zjazd odbył się w Skierniewicach w lutym 1948 r., a ostatni (siódmy), zorganizowany wspólnie z Instytutem Sadownictwa z okazji otwarcia jego nowej siedziby – w maju 1956 roku. Miał on charakter konferencji międzynarodowej, gdyż wzięło w nim udział 23 naukowców z 14 krajów europejskich.

Instytut Sadownictwa został utworzony w roku 1951 na mocy uchwały Prezydium Rządu z dnia 24 stycznia 1951 r. dotyczącej reorganizacji nauki rolniczej w Polsce. Wraz z utworzeniem Instytutu Sadownictwa w Skierniewicach postanowiono powołać również 3 inne instytuty badawcze, tj. Instytut Hodowli i Aklimatyzacji Roślin z siedzibą w Warszawie, Instytut Rybactwa Śródlądowego z siedzibą w Olsztynie oraz Instytut Ochrony Roślin z siedzibą w Puławach.

W pierwszym okresie działalności Instytutu Sadownictwa prowadzono badania z zakresu sadownictwa i pszczelnictwa. W 1967 r. rozszerzono zakres badań o kwiaciarstwo, powołując Zakład Roślin Ozdobnych, którym kierował dr Kazimierz Mynett. W celu rozszerzenia prac badawczych nad roślinami ozdobnymi w 1972 r. Instytut Sadownictwa przejął od PAN posiadłość Sobediany o powierzchni 7 ha, w tym 5 ha gruntów uprawnych ze szklarniami, zabudowaniami i pałacykiem myśliwskim (wybudowanym w 1841 r.). Zakład Roślin Ozdobnych rozwijał się bardzo dynamicznie i w roku 1977 został przekształcony w Zespół Zakładów Roślin Ozdobnych, którego kierownikiem został prof. dr hab. Ryszard Rudnicki. 18 października 1978 r. zmieniono nazwę z Instytutu Sadownictwa na Instytut Sadownictwa i Kwiaciarstwa (ISK). Struktura organizacyjna nowego instytutu miała charakter oddziałowy z Oddziałem

Sadownictwa, Pszczelnictwa i Kwiaciarstwa. Na mocy rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi 21 maja 2009 r. zmieniono nazwę ISK na Instytut Sadownictwa i Kwiaciarstwa im. Szczepana Pieniążka.

Dyrektorami Instytutu byli: prof. dr Szczepan A. Pieniążek w latach 1951–1984, prof. dr hab. Stanisław W. Zagaja w latach 1984–1990, prof. dr hab. Edward Lange w latach 1990–1998 i prof. dr hab. Danuta Goszczyńska w latach 1998–2010. Instytut Sadownictwa i Kwiaciarstwa im. Szczepana Pieniążka działając przez 59 lat (1951–2010) nie tylko wprowadzał nowe opracowania metodyczne upraw sadowniczych i wdrażał je do produkcji, ale był twórcą licznych gatunków i odmian drzew, krzewów oraz kwiatów, które do dziś cieszą się dużym uznaniem odbiorców. Bogaty asortyment roślin sadowniczych i ozdobnych oraz produktów pszczelich, którym obecnie dysponuje polski rynek, wpisuje się w niekwestionowane osiągnięcia naukowej jednostki ogrodniczej mieszczącej się w Skierniewicach od 1919 roku.

Instytut Warzywnictwa

Działalność Zakładu Warzywnictwa IUNG obejmowała całą Polskę. Jego kierownik – prof. E. Chroboczek – zainicjował m.in. organizowanie ogólnopolskich zjazdów warzywniczych. Odbywały się kolejno w Skierniewicach (1950 r.), Wrocławiu (1951 r.), Poznaniu (1952 r.), Katowicach (1956 r.), Skierniewicach (1961 r.) oraz Łodzi (1963 r.). Integrowały jednostki naukowe w kraju, co przyczyniało się do zacieśniania współpracy i skutkowało ujednoczeniem opracowań wielu metod badawczych w doświadczalnictwie roślin warzywnych. Na zjeździe we Wrocławiu przyjęto uchwałę o zwróceniu się do władz rządowych o utworzenie samodzielnego Instytutu Warzywnictwa. Wniosek podobnej treści został wcześniej skierowany przez Kongres Nauki Polskiej w Warszawie. Usilne starania prof. dr hab. E. Chroboczka o powołanie w Skierniewicach Instytutu Warzywnictwa znalazły zrozumienie zarówno w Ministerstwie Rolnictwa, jak i w dyrekcji IUNG. 13 lipca 1964 r. uchwałą Rady Ministrów Nr 201/64 został powołany Instytut Warzywnictwa podległy Ministerstwu Rolnictwa. Instytut rozpoczął działanie 1 września 1964 r. Pierwszym dyrektorem nowo powstałego Instytutu został prof. dr hab. E. Chroboczek, który sprawował tę funkcję aż do 1972 r., do czasu przejścia na emeryturę. W 2004 r. nazwa Instytutu została zmieniona na Instytut Warzywnictwa im. Emila Chroboczka.

Dyrektorami Instytutu byli: prof. dr hab. Emil Chroboczek w latach 1964–1972, prof. dr hab. Zbigniew Gertych w latach 1972–1981, prof. dr Jerzy Skierkowski w latach 1981–1990, prof. dr hab. Józef Bąkowski w latach 1990–1991, dr Kazimierz Viscardi w roku 1991, prof. dr hab. Stanisław Kaniszewski w latach 1991–2008 oraz prof. dr hab. Franciszek Adamicki w latach 2008–2010. Instytut Warzywnictwa działał przez 46 lat (1964–2010).

Dzięki Instytutowi polskie warzywnictwo z przedwojennego „rzemiosła” przekształciło się w nowoczesną dziedzinę rolnictwa, opartą na naukowych podstawach. Opracowywanie i wdrażanie do praktyki nowych technologii produkcji przez Instytut Warzywnictwa przyczyniło się do wejścia Polski na rynki europejskie jako znaczącego producenta i eksportera warzyw i grzybów uprawnych. Przez swoją działalność badawczą i upowszechnieniową Instytut Warzywnictwa w Skierniewicach stał się jednym z ważniejszych ośrodków naukowych w zakresie warzywnictwa, również poza granicami kraju.

Instytut Ogrodnictwa

Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi podejmowało kilkakrotne próby (w 1971 r., 1997 r., 2008 r.) utworzenia Instytutu Ogrodnictwa w Skierniewicach na bazie dwóch istniejących jednostek. 1 stycznia 1997 r. na tymczasowego kierownika nowo tworzonego instytutu mianowano dr. W. Mateckiego, który miał za zadanie przeprowadzić proces łączenia dwóch instytutów. Jednakże, w wyniku popełnionych błędów proceduralnych, ostatecznie nie doszło do połączenia skierniewickich instytutów. Dopiero 1 stycznia 2011 r., na mocy rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dn. 16 września 2010 r. (Dz.U. Nr 172, poz. 1166), z połączenia Instytutu Sadownictwa i Kwiaciarstwa im. Szczepana Pieniążka i Instytutu Warzywnictwa im. Emila Chroboczka powstał Instytut Ogrodnictwa. Na kierownika nowo utworzonego Instytutu Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi powołał prof. dr. hab. Franciszka Adamickiego, który 1 lipca 2011 r. został mianowany na dyrektora Instytutu Ogrodnictwa. Funkcję dyrektora instytutu sprawował do połowy 2015 r. Od 1 lipca 2015 r. do 24 stycznia 2019 r. dyrektorem była prof. dr hab. Małgorzata Korbin. 25 stycznia na stanowisko pełniące obowiązki dyrektora powołany został prof. dr S. Kaniszewski, który pełnił tę funkcję do 28 lutego 2019 r. Od 1 marca 2019 r. funkcję dyrektora pełni dr hab. Dorota Konopačka, prof. IO.

Warto podkreślić, że działalność badawcza z zakresu warzywnictwa trwa w Skierniewicach już od 1922 r., kiedy prof. dr F. Kotowski założył tzw. pierwszą kwaterę, czyli wieloletnie doświadczenie nad wpływem nawożenia i płodozmianu w uprawie roślin warzywnych. W przypadku sadownictwa pierwsze założone doświadczenie w Skierniewicach miało miejsce w Sadzie Pomologicznym w 1928 r., a inicjatorem i jego głównym wykonawcą był prof. W. Gorjaczkowski. Powstały Instytut Ogrodnictwa jest kontynuatorem najlepszych tradycji naukowych i badawczo-rozwojowych swoich poprzedników.

Wyższa Szkoła Ekonomiczno-Humanistyczna im. prof. Szczepana A. Pieniążka

Myśl o konieczności utworzenia w Skierniewicach wyższej uczelni kształcącej na kierunku ogrodniczym towarzyszyła już profesorowi Pieniążkowi. Jednakże dopiero w 1996 r., na mocy decyzji Ministra Edukacji Narodowej, powołano do życia Wyższą Szkołę Ekonomiczno-Humanistyczną (WSEH). Pomysłodawcami utworzenia uczelni byli: prof. dr hab. Olgierd Nowosielski, dr Z. Białobłocki, mgr A. Lipska oraz mgr M. Marasek. Uczelnia oferowała studentom kształcenie na kierunku ogrodnictwo. Na uczelni wykładało wielu wybitnych specjalistów z różnych obszarów ogrodnictwa, w tym pracownicy naukowcy Instytutu Ogrodnictwa. Pierwszym rektorem WSEH była prof. dr hab. J. Hrynkiewicz (1996–2006). Kolejnymi rektorami byli: dr Z. Wilczyński w latach 2006–2011, prof. dr hab. J. Bąkowski w latach 2011–2016 oraz prof. dr hab. F. Adamicki w latach 2016–2018.

O potrzebie utworzenia tego typu uczelni niech świadczy fakt, że w pierwszym roku akademickim przyjęto 800 studentów, a w najlepszym okresie studiowało ponad 2500 studentów rocznie. W czasie 22 lat istnienia uczelnię ukończyło ponad 8 000 studentów na następujących kierunkach: administracja, logistyka, ochrona środowiska, ogrodnictwo, pedagogika, socjologia, zarządzanie i marketing (później tylko zarządzanie). Na kierunku ogrodnictwo studenci uzyskiwali stopień inżyniera i magistra, a na pozostałych kierunkach tylko licencjat. Zajęcia dydaktyczne prowadziło ponad 200 nauczycieli akademickich, w tym profesorowie, doktorzy habilitowani, doktorzy, lektorzy języków obcych i informatycy. Wykładowcy akademicy wywodzili się z najlepszych ośrodków akademickich w Polsce, takich jak: Uniwersytet Warszawski, Uniwersytet Łódzki, Katolicki Uniwersytet Lubelski, Uniwersytet im. Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie, Uniwersytet Gdański, Politechnika Łódzka, Politechnika Warszawska, Szkoła Główna Handlowa, SGGW, PAN, Instytut Sadownictwa i Kwiaciarstwa i Instytut Warzywnictwa, a od 2011 roku Instytut Ogrodnictwa. 1 października 2018 r. WSEH zakończyła swoją działalność.

Państwowa Uczelnia im. Stefana Batorego

Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa (PWSZ) została w Skierniewicach utworzona 1 października 2005 r., na mocy rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 27 września 2005 roku (Dz.U. r 190 poz. 1605). Jej nazwa została zmieniona na Państwową Uczelnię im. Stefana Batorego (PUSB) na mocy Rozporządzenia Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 12 sierpnia 2019 roku. Pierwszym Rektorem był dr hab. Tadeusz Janusz (2007–2015).

Od 2015 r. funkcję rektora PUSB w Skierniewicach pełni dr Daniel Stos. Począwszy od roku akademickiego 2006/2007 studenci mieli możliwość nauki na kierunku ogrodnictwo oraz trzech innych: ekonomia, socjologia i filologia polska. Obecnie studenci ogrodnictwa mogą zgłębiać wiedzę z zakresu nauk biologicznych i chemicznych oraz wiedzę technologiczną z zakresu produkcji warzywniczej, sadowniczej i roślin ozdobnych w ramach Kolegium Medyczo-Przyrodniczo-Technicznego. Elementem kształcenia na tym kierunku jest ochrona i kształtowanie środowiska obszarów wiejskich. Absolwenci kierunku ogrodnictwo uzyskują tytuł inżyniera i są przygotowani do prowadzenia gospodarstw ogrodniczych o zróżnicowanym profilu, a także do projektowania terenów zieleni, ich pielęgnacji i ochrony. Oferta edukacyjna PUSB na studiach pierwszego stopnia (licencjackie i inżynierskie) oprócz ogrodnictwa obejmuje następujące kierunki: dietetyka, informatyka, kosmetyologia, pielęgniarstwo, administracja, finanse i rachunkowość, bezpieczeństwo wewnętrzne, pedagogika. Wykładowcami są pracownicy naukowcy z najlepszych ośrodków akademickich w kraju oraz pracownicy Instytutu Ogrodnictwa w Skierniewicach.

Źródła uzupełniające

- Adamicki F., Dobrzańska J. (red.) 2002. Działalność naukowa i organizacyjna Profesora Emila Chroboczka. Setna rocznica urodzin. Instytut Warzywnictwa, Skierniewice, 105 s.
- Chroboczek E. 1977. Kronika skierniewickich warzywniczych placówek badawczych. Maszynopis, Warszawa, 96 s.
- Chroboczek E. 1954. Działalność Katedry i Zakładu Warzywnictwa SGGW. Maszynopis, 7 s.
- Dobrzańska J., Dobrzański A. 2014. Życie i działalność Emila Chroboczka. Hortpress, Warszawa, 80 s.
- Kostusiak A. 2019. Dlaczego Sobediany... Estet, Skierniewice, 64 s.
- Majewski F., Żabko-Potopowicz A. 1958. Księga pamiątkowa Szkoły Głównej Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie 1906–1956, tom I. PWRiL, Warszawa, 826 s.
- Mika A., Woźniak Z. 2009. Profesor Szczepan Aleksander Pieniążek. Sylwetki łódzkich uczonych, zeszyt 93. Łódzkie Towarzystwo Naukowe, 75 s.
- Praca zbiorowa 2013. Profesor Szczepan A. Pieniążek – twórca nowoczesnego polskiego sadownictwa. Konferencja Instytutu Ogrodnictwa w 100. rocznicę urodzin profesora Szczepana A. Pieniążka. Hortpress, 55 s.
- Praca zbiorowa 2016. 65 lat instytutów w Skierniewicach. Materiały jubileuszowe. Oikos, 137 s.
- Tręboszka A. 2013. Życie i działalność profesora Szczepana Aleksandra Pieniążka. Hortpress, Warszawa, 110 s.
- URI 1942. Annual Report 1940–1941 and 1941–1942. URI Annual Reports, Book 38. University of Rhode Island, 85 s.